

กระบวนการธำรงอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของชาวไทใหญ่ ในจังหวัดเชียงใหม่

THE PROCESS IN MAINTAINING THE BUDDHIST IDENTITY OF TAI PEOPLE IN CHIANG MAI

ณฤณีย์ ศรีสุข^{*}
Narunee Srisuk

Received: 2020-11-10

Revised: 2020-12-29

Accepted: 2020-12-31

บทคัดย่อ

อัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่เป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรม เมื่อมีการปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อของชาวไทใหญ่ ในมิติที่สัมพันธ์กับปัจจัยด้านแผนนโยบายท่องเที่ยว สังคม และ เศรษฐกิจ อัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่ก็ปรับเปลี่ยนไปในลักษณะต่าง ๆ ด้วยเช่นกัน ซึ่งเป็นการปรับตัวทาง อัตลักษณ์สู่สังคม และวัฒนธรรมภายนอกด้วย การแสดงออกถึงอัตลักษณ์ใหม่ในการเป็นส่วนหนึ่งของรัฐ ไทยผ่านประเพณีพิธีกรรม รวมถึงการผลิตซ้ำ สร้างใหม่ หรือฟื้นฟูทางประเพณี สำหรับอัตลักษณ์ทาง ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อทางพระพุทธศาสนาของชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ จะมีประเพณี 12 เดือน หรือที่เรียกว่าฮีต 12

อัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ มี 6 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านศาสน ธรรม (2) ด้านศาสนบุคคล (3) ด้านศาสนิกชน (4) ด้านศาสนสถาน (5) ด้านศาสนวัตถุ และ (6) ด้านศาสนา พิธี ซึ่งอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 6 ด้าน ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ เมื่อ นำมาวิเคราะห์กระบวนการธำรงอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ชาว ไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ มีกระบวนการธำรงอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา 5 กระบวนการ ได้แก่ (1) กระบวนการทำให้วัดกลายเป็นพื้นที่สาธารณะทางพระพุทธศาสนา (2) กระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่ (3) กระบวนการหล่อหลอมอัตลักษณ์ และกระบวนการขัดเกลาทาง สังคมจากสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนา (4) กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ทาง พระพุทธศาสนาผ่านการเขียนตำรา และหนังสือต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา และ (5) กระบวนการใช้สื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: กระบวนการธำรงอัตลักษณ์, อัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา, ชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่

ABSTRACT

This article is about the identity of Tai Yai people is linked to the culture when changing the traditions, rituals and beliefs .Tai Yai people in relation to factors of tourism, social and economic

^{*} อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการสอนพระพุทธศาสนาและจิตวิทยาการแนะแนว วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

policy factors, the identity of Shan people are also transformed in different ways, thus adjusting their identity to external society and culture. Expression of the new identity as part of Thai state through ritual traditions. Including traditional reproduction, reconstruction, or restoration for the traditional identity, the rituals of Buddhist beliefs of Tai Yai people in Chiang Mai have a 12-month tradition, also known as heat 12.

Buddhist identity of Tai Yai people in Chiang Mai has 6 aspects which are (1) religious dharma (2) human religion (3) Buddhists (4) religious monuments (5) religious objects and (6) religious ceremonies .The Buddhist identity of the Tai Yai people in Chiang Mai, the 6 areas mentioned above When analyzing the process of maintaining the Buddhist identity of the Tai Yai people in Chiang Mai Province, it was found that the Tai Yai people in Chiang Mai Province There are 5 processes for maintaining the Buddhist identity: (1) the process of transforming temples into Buddhist public space (2) the process of building , social and cultural learning network of the Shan people (3) the process of shaping the identity The appearance and process of socialization from the family institution. Educational institution (4) the process of transferring Buddhist knowledge through writing texts and various books related to Buddhism; and (5) the process of using media and modern technology for spreading Buddhist principles.

Keywords: The Process in Maintaining the Identity, Buddhist Identity, Tai People in Chiang Mai

1. บทนำ

ไทใหญ่ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งของชนชาติไท มีถิ่นฐานกระจายอยู่ในภูมิภาคแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยตั้งถิ่นฐานอยู่มากที่สุดในรัฐฉานทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของสหภาพเมียนมาร์ จากบันทึกทางประวัติศาสตร์ได้ปรากฏหลักฐานว่า ชาวไทใหญ่มีการติดต่อกับชาวล้านนาตั้งแต่อดีต ดังในสมัยพญามังรายได้ขยายอาณาจักรล้านนาไปถึงเมืองไทใหญ่ (รัฐฉาน) และได้ให้โอรสคือ ขุนเครือไปครองเมืองนายนอันเป็นหัวเมืองไทใหญ่ ได้มีการติดต่อกันระหว่างชาวไทใหญ่และชาวล้านนาโดยตลอด เช่น มีพ่อค้าไทใหญ่จากหัวเมืองต่าง ๆ ในพม่าขนสินค้าบรรทุกหลังวัวหรือม้าเข้ามาในรูปของขบวนวัวต่างม้าต่าง อีกทั้งยังมีชาวไทใหญ่ที่เชี่ยวชาญการทำไม้สักจากพม่าได้เข้ามาทำมาหากินโดยการตัดไม้สักล่องไปขายยังเมืองมะละแหม่ง ชาวไทใหญ่เหล่านี้มีจำนวนมากที่เข้ามาแล้วไม่กลับพม่าอีกเลย แต่ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในเมืองไทยและกลายเป็นพลเมืองไทยไปในที่สุด¹

อัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่เป็นเรื่องราวที่ผสมผสานระหว่างเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงความเป็นชาติพันธุ์ไทที่มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง อัตลักษณ์เหล่านี้ได้แสดงออกในหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นตำนาน เพลง ศิลปะ การแสดง ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงความเป็นตัวตนของพวกเขา และในบางช่วงเวลาชาวไทใหญ่ก็มีการผลิตซ้ำทางอัตลักษณ์โดยใช้สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะประเพณีพิธีกรรมเป็นเครื่องมือในการนำเสนออัตลักษณ์ของตน ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า อัตลักษณ์ของชาวไท

¹ สายสม ธรรมิ, ลายสักไทใหญ่, (เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2538), หน้า 3.

ใหญ่มีส่วนสัมพันธ์กับประเพณีพิธีกรรม ตลอดจนความเชื่อที่แฝงอยู่อย่างหนาแน่น อย่างไรก็ตาม ประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมนั้น ย่อมมีการปรับเปลี่ยนไปตามปัจจัยทางสังคมที่ผันแปรได้ตลอดเวลา ในปัจจุบันพบว่า ประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวไทยใหญ่ถูกนำมาปรับเปลี่ยนในรูปแบบใหม่และความหมายใหม่ ปรากฏการณ์เหล่านี้เองที่ทำให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชาวไทยใหญ่ในบริบทใหม่ที่ชัดเจนโดยเฉพาะในสังคมเมือง²

2. ความหมายของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา

คำว่า “อัตลักษณ์” ไม่มีบันทึกไว้ในพจนานุกรม แต่มีคำหลายเล่มให้ความหมายคำว่า “อัตลักษณ์” ไว้ว่า คุณลักษณะเฉพาะตัว ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ของลักษณะเฉพาะของบุคคล ชุมชนหรือประเทศนั้น ๆ เช่น เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรมท้องถิ่น และศาสนา ฯลฯ ซึ่งมีคุณลักษณะที่ไม่ทั่วไปหรือสากลกับสังคมอื่น ๆ พูดัง ๆ คือลักษณะที่ไม่เหมือนกับของคนอื่น ๆ “อัตลักษณ์” มาจากภาษาบาลีว่า อตฺต + ลักษณะ โดยที่ “อัตตะ” มีความหมายว่า ตัวตน, ของตน ส่วน “ลักษณะ” หมายถึง สมบัติเฉพาะตัว หากมองเพียงแค่ว่า “อัตลักษณ์” จึงเหมาะจะ นำมาใช้หมายถึงลักษณะเฉพาะตัวของสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากกว่า³

อัตลักษณ์ (Identity) เป็นความรู้สึกรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเองว่า “ฉันคือใคร” ซึ่งจะ เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวเรากับคนอื่นโดยผ่านการมองเห็นตนเองและการที่คนอื่นมองเราอัตลักษณ์ต้องการความตระหนัก (Awareness) ในตัวเราและพื้นฐานของการเลือกบางอย่างนั่นคือ เราจะต้องแสดงตนหรือยอมรับอย่างตั้งใจกับอัตลักษณ์ที่เราเลือก ความสำคัญของการแสดงตน ก็คือการระบุได้ว่าเรามีอัตลักษณ์เหมือนกลุ่มหนึ่ง มีความแตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างไร และ “ฉันเป็นใคร” ในสายตาคนอื่น⁴

อภิญา เพื่องสุกุล⁵ ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคำว่า “อัตลักษณ์” ไว้ดังนี้ ในพจนานุกรมภาษาไทย อังกฤษ หรืออังกฤษ ไทย คำแปล ของ identity คือ คำว่า เอกลักษณ์ ซึ่งตรงกับความหมายของคำนี้ในพจนานุกรม ภาษาอังกฤษ นั่นก็คือ สิ่งที่เป็นคุณ สมบัติของคนหรือสิ่งหนึ่ง และมีนโยบายต่อไปว่าเป็นคุณสมบัติเฉพาะของสิ่งนั้น ที่ทำให้สิ่งนั้นโดดเด่นขึ้นมาหรือแตกต่างจากสิ่งอื่น ทว่าแนวโน้มทางทฤษฎียุคหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) นั้นมีวิธีคิดในการถอนความเชื่อในคุณสมบัติแก่นแกนของปัจเจกภาพ ความเป็นปัจเจกกลายเป็นเรื่อง ของการนิยามความหมาย ซึ่งสามารถเลื่อนไหลเปลี่ยนไปตามบริบท มันมิได้หมายถึงคุณสมบัติ เฉพาะตัวอีกต่อไป คำว่า “อัตลักษณ์” ดูจะเหมาะสมกว่า “เอกลักษณ์” ในความหมายใหม่ของ identity”

ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี⁶ ได้กล่าวว่า อัตลักษณ์เป็นการจำแนกสิ่งไหนที่เหมือนกัน และต่างกัน ซึ่งความเหมือนนั้นอาจจะเกิดจากวัฒนธรรมที่ได้รับการส่งสืบทอดมาโดยที่สิ่งมีความสำคัญกว่าสิ่งเหล่านั้น

² อ่างแล้ว. ลายสักไทใหญ่, (เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2538), หน้า 179 – 199.

³ ดิเรก สอนภาษา, ภาษาไทย ชัดใจปู้, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.nationejobs.com> [5 พฤศจิกายน 2563].

⁴ นัทธชัย ประสานนาม, เพศชาติพันธุ์ และปัญหาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ ในภาพยนตร์เรื่อง Touch of Pink, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.midnightuniv.org/midnight2545/document95248.html> [5 พฤศจิกายน 2563].

⁵ อภิญา เพื่องสุกุล, อัตลักษณ์การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด, (กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา, 2546), หน้า 1.

⁶ ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ และความเป็นชายขอบ, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2546), หน้า 4-8.

เป็นอัตลักษณ์หรือลักษณะที่เฉพาะของกลุ่มตนเพียงอย่างเดียวซึ่งความเหมือน เฉพาะกลุ่มนี้ก็ทำให้เกิดการแบ่งแยกความแตกต่าง ที่ต่างไปจากกลุ่มอื่นๆ หรือลักษณะอื่นๆ ของคนอื่น กลุ่มอื่น สังคมอื่น และ อัตลักษณ์ของบุคคล (Individual identity) ก็อาจจะเป็นไปได้ หลายอย่างขึ้นอยู่กับบริบทที่คน ๆ นั้นดำรงอยู่ เช่น อัตลักษณ์ความเป็นพ่อตามสถานภาพเพศ (Gender) สังคมและอื่น ๆ ฉะนั้นอัตลักษณ์จึงไม่ได้แช่แข็งตายตัว แต่ว่าอัตลักษณ์ทั้งด้านชาติพันธุ์ อัตลักษณ์ปัจเจกบุคคลนั้น มีการเคลื่อนไหวไม่คงที่ปรับเปลี่ยนไปมา (Fluidity) หรือการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ (Identity shift)

ประเวศ วะสี⁷ กล่าวว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ยังเป็นวิถีชีวิตร่วมกันของกลุ่มชนในสิ่งแวดล้อมหนึ่ง ๆ เนื่องจากสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันออกไปในแต่ละแห่งวัฒนธรรมชุมชนและท้องถิ่นจึงมีความหลากหลายในชุมชนและท้องถิ่นมีปัจจัยหรือ“ทุนชีวิต” ในรูปต่างๆ เช่น ทุนทางสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ ทุนทางสังคม หรือการอยู่ร่วมกัน ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางศาสนาธรรม เป็นต้น ทุนเหล่านี้ช่วยให้การดำรงชีวิตเป็นไปได้อย่างมีความสมดุล

Fritiof Capra⁸ กล่าวว่าในขณะที่ระบบคุณค่าและความเชื่อที่ผู้คนร่วมกัน ได้สร้างอัตลักษณ์แก่สมาชิกของเครือข่ายสังคม โดยมีพื้นฐานจากความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน ที่ผู้คนต่างวัฒนธรรมมีอัตลักษณ์ต่างกันนั้น เพราะพวกเขามีชุดคุณค่าและความเชื่อต่างกัน แต่ขณะเดียวกันปัจเจกบุคคลหนึ่งก็อาจ เป็นคนของวัฒนธรรมที่แตกต่างกันได้หลายวัฒนธรรม พฤติกรรมของผู้คนจะถูกกำหนดและจำกัดโดยอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งส่งผลให้ความรู้สึกเป็นเจ้าของวัฒนธรรมนั้นแรงขึ้นไป ด้วยวัฒนธรรมฝังอยู่ในวิถีชีวิตของผู้คน และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมยังทำให้การปิดภายในเครือข่ายเข้มข้นขึ้น โดยสร้างขอบเขตของความหมายและความคาดหวังที่จำกัดคนบางคนและข้อมูลบางอย่าง ไม่ให้เข้าถึงเครือข่ายซึ่งเครือข่ายเกี่ยวข้องกับการสื่อสารในขอบเขตทางวัฒนธรรมที่มวลสมาชิกร่วมกันสร้างขึ้นใหม่และตกลงกันใหม่อย่างต่อเนื่อง

สำหรับอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนานั้น ไม่ได้มีนักวิชาการท่านใดให้นิยามความหมายเอาไว้ ผู้เขียนจึงได้นิยามความหมายของคำว่า “อัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา” ว่าหมายถึง ความเป็นตัวตนที่มีเอกลักษณ์ร่วมกันของชาวพุทธ ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านศาสนธรรม (2) ด้านศาสนบุคคล (3) ด้านศาสนิกชน (4) ด้านศาสนสถาน (5) ด้านศาสนวัตถุ และ (6) ด้านศาสนพิธี

สรุปได้ว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม เป็นการแสดงออก และความสำคัญของบุคคล กลุ่มคนและชุมชนทางวัฒนธรรมที่มีลักษณะเฉพาะของตน โดยการแสดงออกเฉพาะตนนั้นเป็นการแสดงออกร่วมกันของชุมชน มีการสืบทอด มีความมั่นคงเป็นรากฐานอันสำคัญของชุมชน อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมอาจจะมีการปรับเปลี่ยนจากอิทธิพลต่าง ๆ แต่ยังคงเป็นลักษณะที่บ่งบอกได้ว่าเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของชุมชน ในขณะที่อัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา เป็นการแสดงออกถึงความเป็นตัวตนของชาวพุทธหรือพุทธศาสนิกชน ผ่านองค์ประกอบทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญ ที่สะท้อนให้เห็นคติความเชื่อ ความเคารพศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาในมิติต่าง ๆ ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ศาสนธรรม ศาสนบุคคล ศาสนิกชน ศาสนสถาน ศาสนวัตถุ และศาสนพิธี

⁷ ประเวศ วะสี, **พลังท้องถิ่นในกระแสความเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม**, ในโครงการเวทีวิชาการ วัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การ รับส่งและพัสดุภัณฑ์, 2545), หน้า 4.

⁸ Fritiof Capra อังในวิศิษฐ์ วังวิญญู และคณะ, **โยงโยที่ซ่อนเร้น The Hidden Connection**, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร: แพลนพรีนติ้ง จำกัด, 2553), หน้า 54.

3. แนวคิดเกี่ยวกับการธำรงอัตลักษณ์

ราชบัณฑิตยสถาน⁹ กล่าวว่า การธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นความพยายามของชุมชนในการแก้ปัญหา ผลกระทบที่เกิดจากความเจริญในด้านต่าง ๆ มีความสำคัญต่อการคงอยู่ของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นการปกป้องต่อมรดกทางวัฒนธรรม จึงมีความหมายใกล้เคียง และสัมพันธ์กับคำว่า การอนุรักษ์ ฉะนั้น การธำรงรักษา หมายถึง การทรงไว้ การชูไว้ ส่วนการอนุรักษ์ หมายถึง การรักษาให้คงเดิม

ศรีศักร วัลลิโภดม¹⁰ กล่าวว่า ผลงานที่เกิดจากการคิดค้นประดิษฐ์สร้างสรรค์สิ่งที่ยึดกันว่าเป็นสิ่งดีงาม แล้วเรียนรู้ สืบทอดต่อ ๆ กันมา บางสิ่งยัง คงเหลือเป็นหลักฐานถึงปัจจุบัน รวมถึงขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษา วรรณกรรม และการแสดง โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปหัตถกรรม สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ถือว่าเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรม ในทำนองเดียวกัน การอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรม จึงเป็นการธำรงรักษา มีการ ปกป้อง ดูแลสงวนรักษาศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ โบราณสถาน ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะการแสดง การละเล่น และกีฬาพื้นบ้าน ภาษา หัตถกรรม และวรรณกรรมให้คงสภาพเดิมเป็น มรดกตกทอดให้คงอยู่ ในการอนุรักษ์หรือพัฒนามรดกทางวัฒนธรรม จะต้องยอมรับความจริงใน เรื่องวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมของมนุษย์ นั่นคือสังคมและวัฒนธรรมที่ไม่มีสภาพหยุดนิ่ง หากมี การเปลี่ยนแปลงและผ่านขั้นตอนต่าง ๆ มาเป็น ความสำคัญในการอนุรักษ์หรือพัฒนามรดกทางวัฒนธรรม จึงอยู่ที่ต้องรักษาบรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมของสังคมเกษตรกรรมที่ สืบเนื่องกันมาของท้องถิ่นให้คงไว้และสิ่งที่ชุมชนทุกชุมชนในท้องถิ่นเดียวกันดูแลและใช้ ประโยชน์ร่วมกัน จึงมีผลทำให้เกิดกฎเกณฑ์ประเพณีหรือจารีตที่ป้องกันมิให้มีการเอาเปรียบซึ่งกันและกัน รวมทั้งป้องกันการรุกรานจากบุคคลภายนอกด้วยการปรับตัวของคนในแต่ละชุมชนเข้า สภาพแวดล้อมท้องถิ่น ตลอดจนการใช้พื้นที่สาธารณะร่วมกันนั้น ทำให้เกิดรูปแบบแผนการดำรงชีวิตและวิถีชีวิตที่เหมือนกัน รูปแบบดังกล่าวนี้เรียกว่า “วัฒนธรรมท้องถิ่น และสิ่งที่ แสดงออกถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เด่นชัดก็คือ ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม และจารีตที่ทุกคน ในชุมชนของท้องถิ่นเหมือนกัน นิทาน นิยายท้องถิ่นรวมทั้งภาษาท้องถิ่นที่สื่อกันได้ ในบริเวณ พื้นที่สาธารณะมักจะมีการสร้างศาลผี ศาลเจ้าหรือวัด ให้ผู้คนในท้องถิ่นได้กราบไหว้และประกอบ พิธีกรรมและดูแลร่วมกัน ผู้คนในชุมชนมักมีประสบการณ์ร่วมกัน ในทางประวัติศาสตร์ที่ทำให้เกิดสำนึกในความเป็นคนในท้องถิ่นเดียวกันขึ้น

George P. Castile and Gilbert Kushner¹¹ ได้เสนอ แนวคิดเรื่องการธำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม (cultural Persistence) ไว้ว่า

1. เพราะเป็นชนกลุ่มน้อยและขาดโอกาสทางสังคมพวกเขาจึงต้องรวมตัวกันและผูกพัน กันด้วยวัฒนธรรมเดิมอย่างเหนียวแน่น เพื่อต่อสู้กับคนต่างวัฒนธรรมที่มีโอกาสดีกว่าในการดักดวง ทรัพยากรในสังคม
2. เพราะชนกลุ่มนั้นถูกเอาเปรียบในทางสังคมทุก ๆ ด้าน เช่น การทำงานด้วยค่าจ้าง แรงงานต่ำแต่ต้องทำงานหนักกว่าผู้อื่น จึงต้องรวมตัวกันเพื่อความอยู่รอดโดยใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องรวมตัว

⁹ พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525, (กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, 2539).

¹⁰ ศรีศักร วัลลิโภดม, ไทยน้อย ไทยใหญ่ ไทยสยาม, (กรุงเทพมหานคร: มติชน, 2544).

¹¹ พัชรินทร์ ม่วงงาม, George P. Castile and Gilbert Kushner, “การธำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมชาวมอญ กรณีศึกษาหมู่บ้านศาลาแดงเหนือ จังหวัดปทุมธานี”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2547).

3. เพื่อแสดงว่าตนเป็นใคร เป็นการแสดงจุดยืนที่มาและเป้าหมายว่าตนคือใคร สำคัญ อย่างไร

4. ทางด้านจิตใจเพื่อรำลึกถึงความเป็นมาและถิ่นกำเนิดของชาติพันธุ์ตน

สรุปได้ว่า การธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเกี่ยวเนื่องกับการที่ชุมชนได้รับความเจริญด้านเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นความเจริญทางวัตถุ สภาพแวดล้อมทางกายภาพเกิด การเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ เจริญรุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว ไม่มีความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้าน วัตถุและจิตใจ ส่งผลกระทบต่อผู้คนในชุมชนโดยทั่วไป และกลไกต่าง ๆ ปรับตัวตามไม่ทัน ตลอดจนกระทบต่ออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่อยู่ในชุมชน ทำให้ชุมชนสร้างความเข้าใจ ความตระหนัก ในการธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองให้คงอยู่ต่อไป

4. บริบทของชาวไทยใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่

ชาวไทยใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่ที่อาศัยในรัฐฉาน ประเทศพม่า แรงผลักดันที่สำคัญที่ทำให้ชาวไทยใหญ่ต้องอพยพเข้ามาหางานทำในประเทศไทย คือ เรื่องของการสู้รบและเรื่องของเศรษฐกิจ แม้ในอดีตที่ผ่านมาดินแดนในภาคเหนือของประเทศไทยจะมีชาวไทยใหญ่จากรัฐฉานเดินทางมาเป็นแรงงานรับจ้างตามฤดูกาลมาโดยตลอด แรงงานเหล่านี้เมื่อสิ้นสุดฤดูกาลก็มักจะเดินทางกลับบ้าน ในขณะที่บางส่วนหากตัดสินใจตั้งหลักปักฐานในเมืองไทย ก็สามารถผสมกลมกลืนกลายเป็นพลเมืองไทยได้ไม่ยาก เนื่องจากความคล้ายคลึงกันทางภาษา ศาสนาและวัฒนธรรมอีกทั้งจำนวนคนที่เดินทางเข้ามาในอดีตก็ยังมีจำนวนไม่มากนัก

ปัจจุบันการอพยพย้ายถิ่นของชาวไทยใหญ่มีการเข้ามาเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้ชาวไทยใหญ่สร้างแหล่งที่อยู่ใหม่ที่เอื้อกับอาชีพของตนแหล่งที่อยู่เหล่านี้กระจายไปตามที่ต่าง ๆ ทำให้ไม่เกิดเป็นชุมชนที่ชัดเจนเหมือนอย่างในสมัยก่อน อย่างไรก็ตามในตัวเมืองเชียงใหม่จะพบชุมชนย่อย ๆ ของชาวไทยใหญ่กระจายทั่วไป ตามถิ่นที่พักอาศัยและสถานที่ทำงาน เมื่อมีแรงงานชาวไทยใหญ่อาศัยอยู่แหล่งใดแหล่งหนึ่งเป็นจำนวนมากพอ สิ่งก็ตามมาคือตลาดนัดที่ผู้ค้ามักจะนำสินค้าอุปโภคบริโภค เช่น อาหารไทยใหญ่ทั้งสดและแห้ง เทปเพลงและวีซีดีคาราโอเกะ หรือยาพื้นบ้านมาขายเพื่อสนองต่อความต้องการของลูกค้าชาวไทยใหญ่ ทำให้เกิดตลาดนัดอย่างเช่น ตลาดนัดซอยช่างเคียนหน้ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตลาดนัดวัดโป่งน้อยในซอยวัดอุโมงค์ เป็นต้น โดยที่ผู้ค้าสินค้าในตลาดส่วนใหญ่ก็มักเป็นชาวไทยใหญ่ กรณีแรงงานที่ทำงานในไซต์ก่อสร้างและนายจ้างจัดที่พักคนงานให้อยู่ในบริเวณไซต์ก่อสร้างก็มักจะมีพ่อค้าทั้งคนเมืองและชาวไทยใหญ่นำสินค้าอุปโภคบริโภคใส่ท้ายรถกระบะไปขายตามไซต์ก่อสร้างที่มีคนงานอยู่เป็นจำนวนมากทุกเที่ยงวันหรือตอนเย็นหลังเลิกงาน

อย่างไรก็ตาม เมื่อพูดถึงคำว่า “แรงงานไทยใหญ่” เราคงไม่สามารถมองภาพแรงงานไทยใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่เป็นชนกลุ่มเดียวที่มีความเหมือนกันในทางประชาชน สภาพเศรษฐกิจ การศึกษา ฐานะทางสังคม เจื้อนไขของการอพยพ และสถานะทางกฎหมายได้ความหลากหลายของชุมชนไทยใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีทั้งในแง่ของภูมิหลัง ฐานะทางเศรษฐกิจและมูลเหตุจูงใจในการอพยพเข้ามาในประเทศไทย ชาวไทยใหญ่ที่มีการศึกษาระดับสูงที่เป็นนักศึกษา ครูในโรงเรียนในรัฐฉาน อาจารย์มหาวิทยาลัยเจ้าฟ้าเชื้อพระวงศ์ หรืออดีตทหารกู้ชาติที่ตัดสินใจอพยพเข้ามาในประเทศไทย ส่วนใหญ่แล้วมาด้วยสาเหตุการบีบคั้นทางการเมืองเป็น

สำคัญ¹² ในขณะที่ชาวไทใหญ่ที่เป็นชาวนา เหตุจูงใจของการอพยพย้ายถิ่นมาจากความยากลำบากทางเศรษฐกิจมากกว่า แต่กระนั้นก็มีชาวไร่ชาวนาจำนวนไม่น้อยที่อพยพย้ายถิ่นมาด้วยสาเหตุทางการเมืองที่ต้องเผชิญกับการถูกบังคับย้ายถิ่น การเกณฑ์แรงงาน หรือการถูกสงสัยว่าจะเป็นภัยอันตรายต่อฝ่ายรัฐบาล

นอกจากนี้ความหลากหลายของแรงงานไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ก็ยังปรากฏในรูปของสถานะทางกฎหมาย แรงงานจำนวนหนึ่งเลือกที่จะไม่จดทะเบียนแรงงาน โดยลักลอบเป็นแรงงานผิดกฎหมาย ซึ่งอาจเป็นด้วยเหตุผลของการไม่มีเงินเพียงพอที่จะจดทะเบียน เป็นแรงงานที่ย้ายถิ่นฐานมาจากที่อื่น ตามกฎหมายแรงงานไม่อนุญาตให้ข้ามเขตหรือย้ายนายจ้างหากต้องการโยกย้ายสถานที่หรือเปลี่ยนนายจ้างต้องยื่นเรื่องขอเปลี่ยนแปลงนายจ้างซึ่งเป็นเรื่องที่มีขั้นตอนยุ่งยาก หรือจดทะเบียนไม่ทันในช่วงเวลาที่เปิดให้มีการขึ้นทะเบียนแรงงาน แรงงานอีกจำนวนหนึ่งมีสถานะทางทะเบียนเป็นแรงงานที่มีใบอนุญาตทำงานหนึ่งปี หรือผ่านการพิสูจน์สัญชาติมีพาสปอร์ตและมีวีซ่าทำงาน 2 ปี ในขณะที่แรงงานบางคนอาศัยช่องว่างของการคอร์รัปชันเครือข่ายญาติพี่น้อง ทำให้ได้บัตรพื้นที่สูงหรือบัตรผู้ไร้สถานะทางทะเบียน (บัตรหัวศูนย์) ซึ่งทำให้มีสิทธิอยู่อาศัยในเมืองไทยได้ ความแตกต่างในแง่ของสถานะทางกฎหมายก็ส่งผลต่อทัศนคติของชาวไทใหญ่ที่มีต่อการอยู่อาศัยในเมืองไทย¹³

5. พื้นที่สาธารณะทางศาสนาและประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อทางพระพุทธศาสนาของชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่

ขวัญชัย บัวแดง และคณะ¹⁴ ได้ศึกษาเรื่องพัฒนาการสื่อสารสุขภาพในกลุ่มแรงงานข้ามชาติไทใหญ่ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เครือข่ายทางสังคมของแรงงานก่อสร้างและแรงงานรับใช้ตามบ้านจะค่อนข้างปิดมากกว่าเครือข่ายของแรงงานในภาคบริการ ในกรณีของแรงงานรับใช้ตามบ้านนั้นเนื่องจากมักจะพักอาศัยแบบกินอยู่กับนายจ้าง ทำให้เครือข่ายทางสังคมจะค่อนข้างจำกัด นอกจากนี้ ขวัญชัย และคณะ ยังได้พูดถึงเครือข่ายทางสังคมอีกประการหนึ่ง คือ เครือข่ายทางศาสนาของชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ นอกเหนือจากญาติพี่น้องและคนบ้านเดียวกันที่กลายเป็นเครือข่ายทางสังคมอันเหนียวแน่นของแรงงานอพยพชาวไทใหญ่ในประเทศไทยแล้ว วัดก็ถือเป็นเครือข่ายทางสังคมอย่างหนึ่งที่ชาวไทใหญียึดถือและมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัดอยู่อย่างสม่ำเสมอเมื่อใช้ชีวิตอยู่ในเมืองไทย ทำให้วัดกลายเป็นศูนย์กลางของชุมชนไทใหญ่ที่อพยพเข้ามาอยู่ในเมืองไทยไปโดยปริยาย วัดที่อยู่ใกล้ชุมชนไทใหญ่เหล่านี้ในยามปกติก็มักจะมีชาวไทใหญ่ไปทำบุญ หรือไปพบเจ้าอาวาสเพื่อขอคำปรึกษาในเรื่องต่าง ๆ หากเป็นในช่วงเทศกาลงานบุญ วัดเหล่านี้ก็จะจัดงานบุญตระเตรียมสถานที่เพื่อให้ชาวไทใหญ่มาทำบุญที่วัด งานบุญของชาวไทใหญ่จะนับถือตามวันสำคัญทางศาสนาพุทธ เช่น วันมาฆบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา งานบุญที่ชาวไทใหญ่

¹² ปณิธิ อมาตยกุล, การย้ายถิ่นของชาวไทใหญ่เข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2547), หน้า 43.

¹³ Amporn Jirattikorn, "Home of the Housekeeper: Will Shan Migrants Return after a Decade of Migration?", In Su – Ann Oh (ed.), *Borders and the State of Myanmar: Space, Power and Practice*. (Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 2015). (Forthcoming)

¹⁴ ขวัญชัย บัวแดง, การศึกษาและพัฒนาการสื่อสารสุขภาพในกลุ่มแรงงานข้ามชาติ: กรณีศึกษากลุ่มแรงงานไทใหญ่ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, 2549).

ถือว่าสำคัญที่สุดประจำปี คือ ประเพณีบวชลูกแก้ว หรือปอยสาบลอง ที่มักจะนิยมบวชลูกชายเป็นเนร่อยุ ประจำวัดกันในช่วงเดือนมีนาคมหรือเมษายน และอีกงานที่สำคัญไม่น้อยหน้ากันคือ ปอยออกหว่าหรือ เทศกาลวันออกพรรษา

วัดเป็นศูนย์รวมชุมชนไทใหญ่ในตัวเมืองเชียงใหม่ ปัจจุบันมีสองวัด คือ วัดป่าเป้า และวัดกู่เต้า วัดป่าเป้านั้นขึ้นชื่อว่าเป็นวัดของชาวไทใหญ่มานานนับศตวรรษ เจ้าอาวาสในปัจจุบันเป็นชาวไทใหญ่ พระประจำวัดส่วนใหญ่เป็นพระไทใหญ่ ในขณะที่วัดกู่เต้านั้นเป็นวัดของชุมชนเมืองเชียงใหม่มาก่อน แต่ในช่วงสิบปีหลังได้เข้ามามีบทบาทในการจัดงานบุญงานปอยต่าง ๆ ให้กับชุมชนไทใหญ่ในเมืองเชียงใหม่หลายครั้ง เจ้าอาวาสแม้จะเป็นชาวเมืองเชียงใหม่ก็สามารถพูดภาษาไทใหญ่ได้ ทำให้ชาวไทใหญ่นับถือและนิยมไปมาหาสู่ ขึ้นมาอย่างมากในช่วงสิบปีที่ผ่านมา การจัดงานปอยสาบลองในหลายๆ ปีที่ผ่านมาของวัดกู่เต้า ในทุก ๆ ปีจะมีเด็กชายจากพ่อแม่ที่เป็นชาวไทใหญ่เข้ามาบวชเป็นสามเณรถึงประมาณ 100 คน ในจำนวนนี้มีเด็กชายจากพ่อแม่ชาวไทยเพียงร้อยละ 10 นั้นแสดงให้เห็นถึงการที่วัดแห่งนี้ได้กลายเป็นศูนย์กลางที่สำคัญของชุมชนชาวไทใหญ่อีกแห่งหนึ่ง

6. อัตลักษณ์ทางประเพณี 12 เดือนของชาวไทใหญ่

อัตลักษณ์ทางประเพณี 12 เดือนของชาวไทใหญ่ มีดังนี้

เดือนที่ 1 ภาษาไตเรียกว่าเดือนแจ้ง (เดือนอ้าย) มี 2 ประเพณีที่สำคัญ ได้แก่ (1) ประเพณีปอยปีใหม่หรือปีใหม่ไต เริ่มเมื่อวันขึ้นหนึ่งค่ำเดือนหนึ่ง มีการจัดงานและการเฉลิมฉลองกันอย่างคึกครื้น (2) ปอยหลูใหม่ เป็นงานถวายข้าวใหม่ประจำปีของพี่น้องชาวไทใหญ่

เดือนที่ 2 ภาษาไตเรียกว่า เดือนก่ำ (เดือนยี่) มี 2 ประเพณีที่สำคัญ ได้แก่ (1) ปอยปางวาด ซึ่งหมายถึง งานปฐมนิเทศของพระสงฆ์ (2) เทศกาลข้าวปัก เป็นการนำข้าวใหม่มาตำครกด้วยงาผสมน้ำอ้อย

เดือนที่ 3 มี 2 ประเพณี ได้แก่ (1) ปอยข้าวยัก หมายถึง การนำข้าวเหนียวมาผสมน้ำอ้อย และถั่ว (2) เทศกาลกินข้าวหลาม

เดือนที่ 4 มี 3 ประเพณี ได้แก่ (1) ปอยก่องโหล หมายถึง งานถวายกองฟืน (2) ปอยขึ้นธาตุ หมายถึง งานไหว้บูชาพระธาตุ (3) ปอยเหลินสี่ม่น หมายถึง งานตักบาตรข้าวสารอาหารแห้ง ประชาชนจะพากันไปสักการะบูชาเจดีย์สถาน มีการจัดงานกันใหญ่โต

เดือนที่ 5 มี 5 ประเพณี ได้แก่ (1) ปอยซอนน้ำ หมายถึง เทศกาลสงกรานต์ สรงน้ำพระ (2) ปอยหลูจ่าตีกองมูทราย หมายถึง ประเพณีก่อกองสร้าง (3) ปอยก้นดอ หมายถึง งานรดน้ำดำหัว ขอมมาพระเถระ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ผู้สูงอายุที่ตนเคารพนับถือ (4) สายหัว หมายถึง การสระผมด้วยน้ำส้มป่อย เชื่อว่าเป็นการชำระล้างสิ่งที่ไม่ดี และขจัดปัดเป่าโรคภัยไข้เจ็บและสิ่งที่ไม่เป็นมงคลทั้งหลาย (5) เทศกาลข้าวหมูน่อ หมายถึง ช่วงเวลาที่ชาวบ้านทำขนมห่อจากแป้งข้าวเจ้าผสมน้ำอ้อยและถั่ว

เดือนที่ 6 มี 2 ประเพณี ได้แก่ (1) ปอยล้างจอง หรือปอยหางน้ำ หมายถึง การล้างทำความสะอาดวัด (2) ปอยหนูไฟ หมายถึง งานแข่งบั้งไฟ

เดือนที่ 7 มี 2 ประเพณี ได้แก่ (1) ปอยหลูใจบ้าน หรือที่เรียกว่างานขึ้นเจ้าเมือง หมายถึง งานสวดมนต์สืบทาบ้านเมือง (2) ปอยสอปลีก หมายถึง งานสองธรรมของพระภิกษุสามเณร (3) ปอยหลูข้าวต้มแหลม

เดือนที่ 8 มี 2 ประเพณี ได้แก่ (1) ปอยหลู้ตานสงกรานต์กำหว่า ซึ่งเป็นช่วงเวลาแห่งการถวายผ้าอาบน้าฝนแด่พระภิกษุสงฆ์ก่อนเข้าพรรษา (2) ปอยสูตอกไม้เข้าพรรษา

เดือนที่ 9 มี 2 ประเพณี ได้แก่ (1) ปอยหลู้ตันแปก หมายถึง งานถวายเทียนพรรษาต้นใหญ่ในช่วงเข้าพรรษา (2) ปอยมหาตุ๊ก หมายถึง งานสลาก

เดือนที่ 10 มี 2 ประเพณี ได้แก่ (1) ปอยอาบน้าแม่ปี หมายถึง เทศกาลอาบน้าสืบชะตาในเดือนสิบ (2) ปอยข้าวหอมสาร หมายถึง งานตักบาตรอาหารแห้ง

เดือนที่ 11 มี 5 ประเพณี ได้แก่ (1) ปอยพราลงเมือง หมายถึง งานตักบาตรเทโวโรหณะ โดยทำแข่งส่งปู้ดถวายพระพุทธรเจ้า ในช่วงนี้ชาวไทใหญ่นิยมทำความสะอาดหิ้งพระ ตกแต่งหิ้งพระให้สวยงาม มีการถวายผลไม้และน้าที่หิ้งพระกันเกือบทุกบ้าน (2) ปอยโฮงไฟหมิน หมายถึง งานปล่อยโคมไฟ (3) ปอยกันตอ หมายถึง การขอขมาคารวะพ่อแม่และญาติผู้ใหญ่ที่ตนเคารพนับถือ (4) ปอยเข้ามุนจ็อก หมายถึง การห่อขนมเทียนไปทำบุญที่วัด (5) ปอยไต้เต็นออกหว่า หมายถึง การจุดเทียนถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา ในช่วงเทศกาลออกพรรษา ชาวไทใหญ่มักนิยมจุดเทียนตามประตูบ้านทั่วไป

เดือนที่ 12 มี 3 ประเพณี ได้แก่ (1) ปอยเซตชูเจ้าครูหม่อไต หมายถึง งานเซตชูนักปราชญ์ (2) ปอยหลู้กะฐิน หมายถึง งานถวายผ้ากฐิน (3) ปอยส่งท้ายปีเก่า หมายถึง การจัดงานฉลองส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่

ในช่วงที่ผ่านมา วัดทั้งสองแห่งในตัวเมืองเชียงใหม่ ได้แก่ วัดกุ้เต้า และวัดป่าเป้า ได้จัดงานเทศกาลประเพณีของชาวไทใหญ่ขึ้นหลายครั้ง มีตั้งแต่ ปอยสา่งลอง เทศกาลสงกรานต์ เทศกาลเข้าพรรษา ออกพรรษา งานปีใหม่ของชาวไทใหญ่ และมีไหมสากุล งานประเพณีของชาวไทใหญ่ที่จัดขึ้นในวัดทั้งสองแห่งสามารถแบ่งลักษณะงานที่จัดขึ้นออกได้เป็น 3 ประเภท คือ 1) งานที่จัดขึ้นตามประเพณีทางศาสนา เช่น วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา 2) งานรื่นเริงตามประเพณี เช่น งานวัด “คาวซ้อนน้า” ซึ่งจัดในช่วงเดียวกันกับงานสงกรานต์ของไทย หรืองานปีใหม่ของชาวไทใหญ่ และ 3) งานที่จัดขึ้นในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย เช่น งานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เป็นต้น

ในช่วงเทศกาลสำคัญ ๆ ที่วัดทั้งสองแห่งจัดขึ้นนั้น กิจกรรมจะแยกเป็นสองส่วน ในช่วงเช้ามักจะเป็นพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งชาวไทใหญ่มักจะมาทำบุญที่วัดในช่วงเช้าของเทศกาลสำคัญทางศาสนา ภายในวัดก็จะมีอาหารการกินของต่าง ๆ ทั้งอาหารไทใหญ่ เสื้อผ้า หนังสือภาษาไทใหญ่ รวมทั้งเทพเพลงและวีซีดีในตอนกลางคืนจะเป็นงานรื่นเริง ส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะของการออกร้านและการแสดงบนเวทีในรูปแบบการแสดงทางวัฒนธรรมและคอนเสิร์ตสมัยใหม่ประเพณีทั้ง 12 เดือนของชาวไทใหญ่ ล้วนแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ทางพิธีกรรม ความเชื่อทางพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น ยกตัวอย่างเช่น ปอยพราลงเมือง หมายถึง งานตักบาตรเทโวโรหณะ โดยทำแข่งส่งปู้ดถวายพระพุทธรเจ้า ในช่วงนี้ชาวไทใหญ่นิยมทำความสะอาดหิ้งพระ ตกแต่งหิ้งพระให้สวยงาม มีการถวายผลไม้และน้าที่หิ้งพระกันเกือบทุกบ้าน ปอยโฮงไฟหมิน หมายถึง งานปล่อยโคมไฟ ปอยไต้เต็นออกหว่า หมายถึง การจุดเทียนถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา ในช่วงเทศกาลออกพรรษา ชาวไทใหญ่มักนิยมจุดเทียนตามประตูบ้านทั่วไป ปอยหลู้กะฐิน หมายถึง งานถวายผ้ากฐิน เป็นต้น

เครือข่ายทางสังคมอีกประการหนึ่ง คือ เครือข่ายทางศาสนาของชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ นอกเหนือจากญาติพี่น้องและคนบ้านเดียวกันที่กลายเป็นเครือข่ายทางสังคมอันเหนียวแน่นของแรงงานอพยพชาวไทใหญ่ในประเทศไทยแล้ว วัดก็ถือเป็นเครือข่ายทางสังคมอย่างหนึ่งที่ชาวไทใหญียึดถือและมี

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัดอยู่อย่างสม่ำเสมอเมื่อใช้ชีวิตอยู่ในเมืองไทย ทำให้วัดกลายเป็นศูนย์กลางของชุมชนไทใหญ่ที่อพยพเข้ามาอยู่ในเมืองไทยไปโดยปริยาย วัดที่อยู่ใกล้ชุมชนไทใหญ่เหล่านี้ในยามปกติก็มักจะมีชาวไทใหญ่ไปทำบุญ หรือไปพบเจ้าอาวาสเพื่อขอคำปรึกษาในเรื่องต่าง ๆ หากเป็นในช่วงเทศกาลงานบุญ วัดเหล่านี้ก็จะจัดงานบุญตระเตรียมสถานที่เพื่อให้ชาวไทใหญ่มาทำบุญที่วัด งานบุญของชาวไทใหญ่จะนับถือตามวันสำคัญทางศาสนาพุทธ เช่น วันมาฆบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา งานบุญที่ชาวไทใหญ่ถือว่าสำคัญที่สุดประจำปี คือ ประเพณีบวชลูกแก้ว หรือบอยสำอาง ที่มักจะนิยมบวชลูกชายเป็นเนร่อยุ่ประจำวัดกันในช่วงเดือนมีนาคมหรือเมษายน และอีกงานที่สำคัญไม่น้อยหน้ากันคือ บอยออกหว้าหรือเทศกาลวันออกพรรษา วัดเป็นศูนย์รวมชุมชนไทใหญ่ในตัวเมืองเชียงใหม่ที่เป็นที่รู้จักกันดี มีสองวัด คือ วัดป่าเป้า และวัดกุเต้า แต่จากการลงพื้นที่ภาคสนาม พบว่า ปัจจุบันมีวัดหลายวัดที่ชาวไทใหญ่นิยมไป เช่น วัดสวนดอก วัดช้างเคียน วัดดอนจั่น วัดท่ากระดาศ วัดติยะสถาน วัดสันเหมือง เป็นต้น

7. อัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่

ด้วยความกดดันทางการเมือง เศรษฐกิจ และการดำเนินชีวิตประจำวัน ทำให้ชาวไทใหญ่ที่อาศัยอยู่ในรัฐฉานประเทศพม่า อพยพย้ายถิ่นออกมาจากถิ่นฐานเข้ามาในเชียงใหม่ รัฐไทยได้สร้างและนิยามอัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่ว่าเป็นพม่า เป็นคนต่างด้าว เป็นกลุ่มคนที่สร้างปัญหาให้กับประเทศไทย โดยที่อัตลักษณ์ดังกล่าวนั้นชาวไทใหญ่ไม่อาจยอมรับ จึงได้สร้างและผลิตซ้ำอัตลักษณ์ “ความเป็นไทใหญ่” ขึ้นมา วัดป่าเป้าและวัดกุเต้าจึงเป็นพื้นที่ทางสังคมในการสร้างและผลิตซ้ำทางอัตลักษณ์โดยผ่านการใช้ภาษาไทใหญ่ รงชาติ บทเพลงไต ประเพณีและพิธีกรรม ตลอดจนเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ การแสดงอัตลักษณ์ดังกล่าวเป็นความพยายามในการสร้างความเป็นตัวตนของชาวไทใหญ่และความพยายามในการสร้างความหมายเชิงวัฒนธรรมเพื่อให้ชาวไทใหญ่ได้แสดงความเป็นไทย เพื่อให้รัฐไทยได้รับรู้ว่าชาวไทใหญ่ไม่ได้เป็นศัตรูกับไทย มีความรักและจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ และเพื่อความปลอดภัยในชีวิต จึงอาจกล่าวได้ว่าชาวไทใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีทวิอัตลักษณ์ คือ เป็นทั้งไทยและไทใหญ่ เพียงแต่ชาวไทใหญ่จะหยิบใช้อัตลักษณ์ไหนเมื่อไหร่และเพื่ออะไร โดยที่อัตลักษณ์ที่ชาวไทใหญ่ได้แสดงออกมานั้นสามารถเลื่อนไหลไปตามสภาพความเป็นอยู่และการรับรู้ของตนเมื่อเข้ามาอยู่ในประเทศไทย

ชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่แล้วเป็นผู้อพยพพลัดถิ่นมาจากประเทศเมียร์มาร์ บ้างก็อพยพลี้ภัย บ้างก็เดินทางมาศึกษาต่อ บ้างก็เข้ามาทำงานเป็นแรงงานข้ามชาติ บ้างก็ย้ายที่อยู่ตามครอบครัว มา ถึงแม้ว่าเหตุผลของการย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ของชาวไทใหญ่แต่ละคนจะมีความแตกต่างกันออกไป แต่สิ่งหนึ่งที่ชาวไทใหญ่ทุกคนมีเหมือนกัน อันเป็นที่ยึดเหนี่ยวในจิตใจ นั่นก็คือ ความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา อันเป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาที่บ่งบอกถึงเป็นตัวตนของชาวไทใหญ่ ผู้เขียนได้สรุป อัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ ไว้ 6 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านศาสนธรรม (2) ด้านศาสนบุคคล (3) ด้านศาสนิกชน (4) ด้านศาสนสถาน (5) ด้านศาสนวัตถุ และ (6) ด้านศาสนพิธี ซึ่งมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

1. ด้านศาสนธรรม หรือหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ตรงที่เป็นจริงตามธรรมชาติ เป็นคำสอนที่มีความเป็นเหตุเป็นผล สามารถปฏิบัติได้และรู้ได้ด้วยตนเอง สามารถพิสูจน์ได้ เป็นหลักธรรมที่สอนให้ชาวพุทธมีความเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ไม่หลงงมงายอย่างไร้เหตุผล ศาสนธรรมหรือหลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ช่วยขัดเกลาจิตใจของผู้ประพฤติปฏิบัติตามให้

เป็นผู้ที่คิดดี พุทธิ ทำดี มีศีล สมาธิ และปัญญา จากการศึกษาอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของชาวไทใหญ่ ในจังหวัดเชียงใหม่ ทางด้านศาสนธรรม พบว่า ชาวไทใหญ่ดำรงอัตลักษณ์ทางศาสนธรรม อันเป็น หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา และน้อมนำมาประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ยกตัวอย่างเช่น รักษา ศีล 5 เป็นปกติ และถืออุโบสถศีลในวันธรรมะสวณะ ประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี คิดดี พุทธิ ทำดี มีศีล สมาธิ และปัญญา น้อมนำเอาหลักพุทธธรรมมาแก้ไขปัญหิต่าง ๆ ในชีวิต เป็นต้น

2. ด้านศาสนบุคคล พบว่า ชาวไทใหญ่ธำรงรักษาทิศทางด้านศาสนบุคคล ด้วยการอาศัยพุทธบริษัท 4 ได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา ในการสืบทอดคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ศาสน บุคคลที่มีความสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คอยอบรมสั่งสอนให้พุทธศาสนิกชนเป็น คนดี ได้แก่ พระภิกษุ สามเณร ซึ่งชาวไทใหญ่ให้ความเคารพเป็นอย่างมา

3. ด้านศาสนิกชน พบว่า ชาวไทใหญ่ธำรงรักษาทิศทางด้านศาสนิกชน ด้วยการประพฤติปฏิบัติตน เป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี ปฏิบัติตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา เว้นจากการทำชั่ว ทำแต่ความดี และทำ ให้จิตใจบริสุทธิ์ ด้วยการบำเพ็ญบุญในพระพุทธศาสนา เช่น ให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา อบรมบ่มเพา ภาย วาจา ใจ ให้งดงามเรียบร้อย สงบนิ่ง เป็นผู้ปฏิบัติตนให้เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ไม่มกมาย ไม่ประมาทมัว เมา ไม่หลงไปตามกิเลส ศึกษาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า และน้อมนำมาปฏิบัติตาม ทั้งยังช่วย ทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาอีกด้วย

4. ด้านศาสนสถาน พบว่า ชาวไทใหญ่ธำรงรักษาทิศทางด้านศาสนสถาน อันเป็นสถานที่หรือ สิ่งก่อสร้างที่สร้างขึ้น เพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ได้แก่ วัดวาอาราม โบสถ์ วิหาร เจดีย์ เป็นต้น ด้วยการปฏิบัติตนดังนี้ (1) แสดงความเคารพต่อศาสนสถาน (2) แต่งกายสุภาพ เรียบร้อยเมื่อเข้าวัดวาอาราม โดยชาวไทใหญ่นิยมแต่งกายด้วยชุดไต (3) ปฏิบัติตามข้อควรปฏิบัติของวัด (4) ทำบุญช่วยสร้างศาสนสถาน และช่วยทำนุบำรุงศาสนสถานอยู่เสมอ (5) ช่วยดูแลรักษาศาสนสถาน เช่น ช่วยกันรักษาความสะอาดภายในวัด เป็นต้น .

5. ด้านศาสนวัตถุ พบว่า ชาวไทใหญ่ธำรงรักษาทิศทางด้านศาสนวัตถุ ซึ่งหมายถึงการธำรงรักษาทิศทาง ด้านวัตถุที่เกี่ยวข้องทางพระพุทธศาสนา อาทิเช่น พระพุทธรูป พระไตรปิฎก หนังสือหรือตำราทางด้าน พระพุทธศาสนา ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้ (1) ช่วยกันทำบุญสร้างศาสนวัตถุต่าง ๆ ไว้ในพระพุทธศาสนา จะ เห็นได้ว่า ชาวไทใหญ่นิยมทำบุญสร้างศาสนสถาน เช่น สร้างวัดวาอาราม โบสถ์ วิหาร เจดีย์ พระพุทธรูปต่าง ๆ เป็นต้น (2) มีการแปลพระไตรปิฎกเป็นภาษาไทใหญ่ (3) มีการเขียนหนังสือและตำราทางพระพุทธศาสนา เป็นภาษาไทใหญ่ โดยพระภิกษุสงฆ์ สามเณร มัคคทายกหรือจเร และนักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา เป็นภาษาไทใหญ่ (4) ศาสนวัตถุทางด้านพระพุทธศาสนาของชาวไทใหญ่ จะมีศิลปะเฉพาะตัว ที่สะท้อนให้ เห็นถึงวิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมต่าง ๆ อันเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์เฉพาะตนของชาวไทใหญ่เอาไว้ อย่างชัดเจน

6. ด้านศาสนพิธี พบว่า ชาวไทใหญ่ธำรงรักษาทิศทางด้านศาสนพิธี ด้วยการทำนุบำรุง พระพุทธศาสนา อนุรักษ์และรักษาค่านิยมทางศาสนา ความเชื่อที่ยึดถือปฏิบัติกันมา และการสืบทอด ประเพณี 12 เดือน ส่วนพิธีกรรมในชีวิตประจำวันของชาวไทใหญ่นั้น ยังคงมีการประกอบพิธีกรรมตามวิถี ชีวิตของชาวพุทธไทใหญ่อยู่ และมีความเชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนาในทุกพิธีกรรมของชีวิต เช่น พิธี กรรมการเกิด การแต่งงาน การตาย ซึ่งศาสนพิธีที่สำคัญ ที่สะท้อนให้เห็นถึงการดำรงอัตลักษณ์ด้านศาสนพิธี ของชาวไทใหญ่ นั่นก็คือ งานปอยส่างลอง ซึ่งหมายถึงงานบวชสามเณร หรือที่เรียกว่า “บวชลูกแก้ว” ชาวไท

ใหญ่ให้ความสำคัญกับการบวชเณรอย่างมาก โดยเชื่อว่า สามเณรจะเป็นผู้ที่สามารถสร้างมหากุศลให้แก่บิดามารดา ตนเอง และคณะศรัทธาที่มีส่วนในการเป็นเจ้าภาพงานบวชเณรด้วย จุดประสงค์ของการบวชเณรดังกล่าว คือ เพื่อแสดงความกตัญญูตอบแทนคุณบิดามารดาผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดูมาตั้งแต่เล็กจนโต และเพื่อเปิดโอกาสให้สามเณรได้ศึกษาเล่าเรียนทางด้านพระพุทธศาสนาอีกด้วย นอกจากนี้ พบว่า เวลาที่ชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่จัดงานที่เกี่ยวข้องกับศาสนพิธีทางด้านพระพุทธศาสนา เราจะเห็นอัตลักษณ์ทางด้านการแต่งกาย การรับประทานอาหาร ของชาวไทใหญ่ตามวัดต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ ที่สะท้อนความเป็นตัวตนอันเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของความเป็นไทใหญ่ได้อย่างชัดเจน ผ่านการแต่งกาย ภาษา อาหาร เพลง ศิลปะการแสดงออกต่าง ๆ ในงานสำคัญทางพระพุทธศาสนา ตลอดถึงงานพิธีกรรมต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน

8. กระบวนการธำรงอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่

กระบวนการธำรงอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นเรื่องราวที่ผสมผสานระหว่างเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงความเป็นชาติพันธุ์ไทที่มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง อัตลักษณ์เหล่านี้ได้แสดงออกในหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นตำนาน เพลง ศิลปะ การแสดง ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงความเป็นตัวตนของพวกเขา และในบางช่วงเวลาชาวไทใหญ่ก็มีการผลิตซ้ำทางอัตลักษณ์โดยใช้สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะประเพณีพิธีกรรมเป็นเครื่องมือในการนำเสนออัตลักษณ์ของตน ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า อัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่มีส่วนสัมพันธ์กับประเพณี พิธีกรรม ตลอดจนความเชื่อที่แฝงอยู่อย่างแนบแน่น อย่างไรก็ตามประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมนั้น ย่อมมีการปรับเปลี่ยนไปตามปัจจัยทางสังคมที่ผันแปรได้ตลอดเวลา ในปัจจุบันพบว่า ประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวไทใหญ่ถูกนำมาปรับเปลี่ยนในรูปแบบใหม่ และความหมายใหม่ ปรากฏการณ์เหล่านี้เองที่ทำให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่ในบริบทใหม่ที่ชัดเจน

จากการศึกษากระบวนการธำรงอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ มีกระบวนการธำรงอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา 5 กระบวนการ ดังนี้

8.1. กระบวนการทำให้วัดกลายเป็นพื้นที่สาธารณะทางพระพุทธศาสนา จากการศึกษา พบว่า วัดถือเป็นเครือข่ายทางสังคมอย่างหนึ่งที่ชาวไทใหญียึดถือ และมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัดอยู่อย่างสม่ำเสมอเมื่อใช้ชีวิตอยู่ในเมืองไทย ทำให้วัดกลายเป็นศูนย์กลางของชุมชนไทใหญ่ที่อพยพเข้ามาอยู่ในเมืองไทยไปโดยปริยาย วัดที่อยู่ใกล้ชุมชนไทใหญ่เหล่านี้ในยามปกติก็มักจะมีชาวไทใหญ่ไปทำบุญ หรือไปพบเจ้าอาวาสเพื่อขอคำปรึกษาในเรื่องต่าง ๆ หากเป็นในช่วงเทศกาลงานบุญ วัดเหล่านี้ก็จะจัดงานบุญ ตระเตรียมสถานที่เพื่อให้ชาวไทใหญ่มาทำบุญที่วัด งานบุญของชาวไทใหญ่จะนับถือตามวันสำคัญทางศาสนา พุทธ เช่น วันมาฆบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา งานบุญที่ชาวไทใหญ่ถือว่าสำคัญที่สวดประจำปี คือ ประเพณีบวชลูกแก้ว หรือปอยสาละง ที่มักจะนิยมบวชลูกชายเป็นเณรอยู่ประจำวัดกันในช่วงเดือนมีนาคม หรือเมษายน และอีกงานที่สำคัญไม่น้อยหน้ากัน คือ ปอยออกหัวหรือเทศกาลวันออกพรรษา วัดเป็นศูนย์รวมชุมชนไทใหญ่ในตัวเมืองเชียงใหม่ที่เป็นที่รู้จักกันดี มีสองวัด คือ วัดป่าเป้า และวัดกุฎีเต้า แต่ปัจจุบัน พบว่ามีวัดหลายวัดที่ชาวไทใหญ่นิยมไป เช่น วัดสวนดอก วัดช้างเคียน วัดดอนจั่น วัดท่ากระดาศ วัดติยะสถาน วัดสันเหมือง เป็นต้น

8.2. กระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทางสังคมและวัฒนธรรม จากการศึกษา พบว่า ชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่สามารถธำรงอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาไว้เป็นอย่างดี โดยใช้กระบวนการ

สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของชาวไทใหญ่ ซึ่งชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ จะสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ผ่านการจัดตั้งกลุ่มและชมรมต่าง ๆ อาทิ กลุ่มเครือข่ายพหุวัฒนธรรมพื้นเมือง กลุ่มชมรมไทใหญ่ กลุ่มชมรมก่อร่วมสร้างเชื้อชาติไทใหญ่ ชมรมอนุรักษ์ประเพณี และวัฒนธรรม ชมรมพี่น้องไตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

8.3. กระบวนการหล่อหลอมอัตลักษณ์และกระบวนการขัดเกลาทางสังคม จากสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนา จากการศึกษา พบว่า ชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่สามารถธำรงอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาไว้เป็นอย่างดี โดยใช้หล่อหลอมอัตลักษณ์ความเป็นชาวพุทธ และกระบวนการขัดเกลาทางสังคมให้เป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี เป็นคนดี คิดดี พูดดี ทำดี มีเคารพเลื่อมใสศรัทธาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีความเคารพบูชาพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง และประพฤติปฏิบัติดีมีศีลธรรม โดยอาศัยการอบรมสั่งสอน และหล่อหลอมอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาจากสถาบันครอบครัว โดยมี พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ด้านสถาบันการศึกษา ได้รับการอบรมสั่งสอนและขัดเกลาจิตใจจากครูบาอาจารย์ ส่วนสถาบันศาสนา ได้รับการอบรมสั่งสอนและขัดเกลาจิตใจจากพระภิกษุสงฆ์ สามเณร ที่ประพฤติปฏิบัติดี จะเห็นได้ว่ากว่าจะเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีต้องผ่านการศึกษา (ปริยัติ) และการประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี (ปฏิบัติ) จึงจะสามารถปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีได้

8.4. กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาผ่านการเขียนตำราและหนังสือต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา จากการศึกษา พบว่า ชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่สามารถธำรงอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาไว้เป็นอย่างดี โดยใช้กระบวนการเขียนตำราให้ความรู้ทางพระพุทธศาสนา อาทิ การแปลพระไตรปิฎกจากภาษาบาลีมาเป็นภาษาไทย (พระวินัยปิฎก พระอภิธรรมปิฎก พระสุตตันตปิฎก) การเขียนธรรมะ (หลักหล่ง คือ ภาษาธรรมไทใหญ่) พุทธประวัติ อนุพุทธประวัติ นิทานชาดก ธรรมบท เป็นภาษาไทย เป็นต้น

8.5. กระบวนการใช้สื่อและเทคโนโลยี จากการศึกษา พบว่า ชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่สามารถธำรงอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาไว้เป็นอย่างดี โดยใช้กระบวนการใช้สื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อาทิ โทรศัพท์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต Facebook, LINE, YouTube, Instagram เป็นต้น

9. บทสรุป

จากการวิเคราะห์กระบวนการธำรงอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า พระพุทธศาสนาได้มีส่วนร่วมในกระบวนการธำรงอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ ไว้ได้เป็นอย่างดี จากการศึกษา พบว่า อัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ มี 6 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านศาสนธรรม (2) ด้านศาสนบุคคล (3) ด้านศาสนิกชน (4) ด้านศาสนสถาน (4) ด้านศาสนวัตถุ และ (6) ด้านศาสนาพิธี ซึ่งอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 6 ด้าน ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ เมื่อนำมาวิเคราะห์กระบวนการธำรงอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ มีกระบวนการธำรงอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา 5 กระบวนการ ได้แก่ (1) กระบวนการทำให้วัดกลายเป็นพื้นที่สาธารณะทางพระพุทธศาสนา (2) กระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่ (3)

กระบวนการหล่อหลอมอัตลักษณ์และกระบวนการขัดเกลาทางสังคมจากสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนา (4) กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาผ่านการเขียนตำราและหนังสือต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา และ (5) กระบวนการใช้สื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

10. เอกสารอ้างอิง

- ติดกร สอนภาษา. “ภาษาไทย ชัดใจปู่”. ออนไลน์. แหล่งที่มา: <http://www.nationejobs.com>. 5 พฤศจิกายน 2563
- นัทธนัย ประสานนาม. “เพศชาติพันธุ์ และปัญหาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ ในภาพยนตร์เรื่อง Touch of Pink.” ออนไลน์. แหล่งที่มา: <http://www.midnightuniv.org/midnight2545/document95248.html> 5 พฤศจิกายน 2563.
- ปณิธิ อมาตยกุล. การย้ายถิ่นของชาวไทยใหญ่เข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2547.
- ประเวศ วะสี. “พลังท้องถิ่นในกระแสความเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม”. ในโครงการเวทีวิชาการ วัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร. โรงพิมพ์องค์การ รับส่งและพัสดุภัณฑ์, 2545.
- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. “อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ และความเป็นชายขอบ”. กรุงเทพมหานคร ศูนย์มนุษยวิทยาสิรินธร, 2546.
- ฝนวัน จันทร ศรีจันทร์. “การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของคนในเมืองประวัติศาสตร์กรณีศึกษาเมืองประวัติศาสตร์พิมาย”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.
- พรณิดา ชันธพันธ์. “การปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรม ความเชื่อและอัตลักษณ์ของชาวไทยใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่”. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. ปีที่ 23 ฉบับที่ 41 (มกราคม – เมษายน 2558). หน้า 179 – 199.
- พัชรินทร์ ม่วงงาม. “การธำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมชาวมอญ กรณีศึกษาหมู่บ้านศาลาแดงเหนือ จังหวัดปทุมธานี”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2547.
- วิศิษฐ์ วัชรวิญญู และคณะ. “โยงโยที่ซ่อนเร้น The Hidden Connection” พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร แพลนพรีนติ้ง จำกัด, 2553.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. “ไทยน้อย ไทยใหญ่ ไทยสยาม”. กรุงเทพมหานคร มติชน, 2544.
- สายสม ธรรมิ. “ลายสักไทใหญ่”, เชียงใหม่ สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2538.
- อภิญา เฟื่องฟูสกุล. “อัตลักษณ์การทอผ้าทอทฤษฎีและกรอบแนวคิด”. กรุงเทพมหานคร คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา, 2546.

Amporn Jirattikorn. **“Home of the Housekeeper: Will Shan Migrants Return after a Decade of Migration?”**, In Su – Ann Oh (ed.), *Borders and the State of Myanmar: Space, Power and Practice*. (Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 2015). (Forthcoming)